

הנחיה אישית - מדריך למרצים*

היכרות עם המאפיינים, האתגרים ועקרונות היסוד למפגש הנחייה מוצלח

* המסמך מנוסח בלשון זכר אך פונה לכלל המגדרים

מבנה המדריך:

1. הנחיה אישית כמרחב למידה ייחודי
2. אתגרים אופייניים בהנחיה אישית
3. המלצות להנחיה מוצלחת

1. הנחיה אישית כמרחב למידה ייחודי

הפדגוגיה של ההנחיה: הנחיה אישית היא מרחב פדגוגי מרכזי בלימודי אמנות ועיצוב. ההנחיה מעמידה את הסטודנט במרכז ומאפשרת היכרות מעמיקה עם תהליכי העבודה והסוגיות המעסיקות אותו. מטרתה של ההנחיה האישית לתמוך בהתפתחותו המקצועית, האמנותית והאישית של הסטודנט, ולאפשר לו להיראות ולהישמע באופן אותנטי.

הנחיה אישית מזמנת מפגש קרוב בין שני סובייקטים בעלי תפקידים שונים. במרחב זה הקשב של הסטודנט והציפייה ללמידה משמעותית גבוהים במיוחד. מתוך כך, המפגש עשוי לעמעם גבולות, להציף פערים תרבותיים ולהעצים מורכבויות רגשיות. הפוטנציאל הפדגוגי הנרחב מחייב אותנו לרגישות, אחריות ומודעות מקצועית גבוהה.

תפקידי המנחה: ניתן למצוא פורמטים של הנחיה אישית בכל המחלקות - כרכיב בקורס, בליווי פרויקטים, בהנחיית פרויקטי גמר ועוד. בתוך המסגרת האקדמית, אפשר לזהות אבי-טיפוס של סגנונות הנחייה:

סגנונות הנחיה:

- **מנחה מלווה:** הנחיה ממושכת בגובה העיניים, המנחה תומך רגשית. סדר היום נקבע ע"י הסטודנט.
- **מנחה מנטור:** סמכות מקצועית שמתווה דרך, מסמן יעדים ומושקע בהצלחת הפרויקט.
- **מנחה מפקח (Supervisor):** אחראי על בקרת תהליך העבודה, לא שותף לתוצאה.
- **מנחה מורה פרטי:** הידע המקצועי של המנחה מוביל את הסטודנט. סדר היום נקבע ע"י המנחה.
- **מנחה מאסטר:** המנחה מהווה דמות מעוררת השראה אשר הסטודנט צועד בעקבותיו.
- **מנחה יועץ:** מפגש מקצועי חד פעמי או ספורדי.

2. אתגרים אופייניים בהנחיה אישית

תקשורת: מפגש ההנחיה מתבסס בעיקרו על שיחה ישירה ובלתי ישירה. איכות התקשורת קובעת את אפקטיביות המפגש. תקשורת בהירה, עניינית, נגישה וממוקדת בצרכי הסטודנט תיצור אוירה מקצועית ותקדם את הלמידה. תקשורת טובה חשובה לביסוס אמון וסביבת למידה בטוחה.

רגשות: מפגש בין-אישי כרוך ברגשות דו כיווניים - חיבה, דאגה, כעס, גאווה, הזדהות, תסכול, אכזבה. רגש הוא רכיב אינהרנטי בתהליכי יצירה, וכל שכן במפגש הנחיה אישי. אי אפשר להימנע מלהרגיש משהו במפגש בין-אישי כמנחה וכסטודנט.

אינטימיות: במפגש הנחיה שזורים זה בזה הממד המקצועי והאינטימי. אינטימיות מאפשרת חיבור, פתיחות ואותנטיות, אך עשויה לטשטש את הגבול בין האישי למקצועי. אנשים שונים מגיבים לאינטימיות בצורות שונות - מנינוחות ועד אי-נוחות ואיום.

יחסי כוחות: יחסי הכוחות במפגש אינם שווים. המסגרת האקדמית יוצאת מנקודת הנחה שהמנחה הינו הסמכות המקצועית. עם זאת המרצה אינו הסמכות הבלעדית במפגש, מתוקף היות הסטודנט מרכז המפגש. על המרצה מוטלת האחריות לעזור לסטודנט להצליח לממש את מטרתו ולהוציא לפועל את משימתו, תוך שמירה על האוטונומיה, הכבוד והבטחון שלו. מאבקי כוח במפגש הנחיה, עשויים לשקף שמשו לא עובד טוב מחד, אך גם להעיד על עצמאות מחשבתית ולמידה הדדית.

גבולות מקצועיים ואתיקה: המפגש הנחיה הוא מרחב מקצועי ואקדמי וחשוב שישאר כזה, גם אם מתקיים באוירה ידידותית. העדר גבולות ברורים עלול להביא לבלבול באחריות, בפתיחות, ובהפרדה בין הפרטי למקצועי. שעות תקשורת לא מוגדרות, מפגשים שלא מתקיימים בסביבה אקדמית, ושטוש בין החברתי למקצועי כמו תקשורת ברשתות חברתיות יכולים ליצור מתחים, אי הבנות ואף לחצות קווים אתיים.

מגוון: קהילת הסטודנטים מורכבת ממגוון רב של זהויות, רקעים תרבותיים, מצבים סוציו-אקונומיים ונסיבות אישיות. שונות תרבותית יכולה לבוא לידי ביטוי במפגש, ליצור אי-הבנות ומתח. מודעות, רגישות, תאום ציפיות ושמירה על סביבה מכבדת יאפשרו מפגש משמעותי לכל סטודנט.

ניהול זמן: פורמט פתוח ללא מסגרת ברורה עלול להתפזר. שמירה על מסגרת זמן מוגדרת מראש, התחלה וסיום בזמן, מסייעים לסטודנט לחוות את המפגש כמקצועי. המנחה יכול לסייע לסטודנט לפתח כלים לניהול תהליך הלמידה בעצמו.

3. המלצות להנחיה מוצלחת:

בין אם תוכן מפגש ההנחיה מגיע מהסטודנט, ובין אם הוא מובנה ע"י המרצה, מפגש הנחיה טוב הוא מפגש שבו עבודת הסטודנט ניצבת במרכז. חשוב לתאם ולהגדיר צפיות מיד עם תחילתו של תהליך ההנחיה, וראשית כל מפגש בודד.

חמישה כללי אצבע להנחיה טובה:

1. הגדרת גבולות ברורים באמצעות תיאום ציפיות עם המונחה בתחילת ההנחיה.
2. הצבת הסטודנט במרכז. התמקדות בו ובעבודתו מתוך מחויבות להצלחתו.
3. אמפתיה וכבוד, ללא ויתור על מצוינות אקדמית יצירת מרחב בטוח ומבוסס אמון.
4. סביבה מקצועית שמאפשרת התמקדות בחוזקות (Assets-Based) של הסטודנט.
5. מודעות ואחריות ליחסי הכוחות במפגש - זהות, מגדר, שפה, דת, מצב סוציו אקונומי וכו'.

מבנה מפגש הנחיה מיטיב:

הנחיה אישית מתקיימת בפורמטים וסביבות שונות, בהתאם לקורס, לשנה, למטרה ולתרבות המחלקתית. בין אם ההנחיה קצרת מועד ובין אם ממושכת, תכנון מראש של מבנה מפגש יכול להבטיח שזמן הלמידה ינוצל באופן מיטיב. תכנון או ניהול לקויי או מבזבז של מסגרת הזמן במפגש הנחיה יכולים להביא לתסכול וחווית למידה שלילית.

סכימה למהלך מפגש הנחיה:

פתיחה: תאום ציפיות הדדי מהמפגש - בירור מה מצבו של הסטודנט ומה הוא צריך. התייחסות למהלך המפגש לתוצאת המפגש הרצויה.

סקירת התקדמות: רפלקציה על מה תוכנן להעשות, מה נעשה בפועל ומה הסוגיות המעסיקות את הסטודנט בשלב הנוכחי.

פידבק: התייחסות למה שהסטודנט הציג. מה הצליח, מה האתגרים שלפניו, ומה ניתן לעשות כדי להתקדם הלאה.

דיון: תגובה, שיחה, מחשבה משותפת, שאלות, המלצות, הנחיות.

סיכום ותכנון קדימה: חיזוק, עידוד, הפניה למשאבים, שרטוט השלבים הבאים.

מזמנים לפנות להמשך מחשבה ושאלות

יוחאי אברהמי | מרכז תחום פדגוגיה של מגוון | 054-4562987 | yochaiavrahami@gmail.com